

УДК 336:330.3

“GREEN” FINANCE AS THE MAIN SOURCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT**«ЗЕЛЕНІ» ФІНАНСИ ЯК ГОЛОВНЕ ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ****Shevchenko O.M. /Шевченко О.М.***PhD (Economics) Associate Professor /к.е.н., доцент**ORCID: 0000-0001-9304-5432**National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”**24, Pershotravneva Avenue, Poltava, 36011, Ukraine**Національний університет**«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава**Першотравневий проспект, 24, м. Полтава, 36011*

Анотація. Розглянуто сутність категорії «зелені» фінанси, з'ясовані базові інструменти «зеленого» фінансування та досліджено особливості їх використання в розвинутих країнах світу. Доведено, що активізація механізму випуск «зелених» облігацій в Україні з метою повоєнного відновлення відіграватиме значну роль, оскільки створює мультиплікаційний ефект, покращує інвестиційну привабливість, діловий клімат, а також сприятиме у реалізації концепції сталого розвитку.

Ключові слова: «зелені» фінанси, сталий розвиток, «зелені» облігації, «зелені» кредити, «зелене» акціонування, «зелені» фонди.

Abstract. The essence of the “green” finance category was considered, the basic tools of “green” financing were clarified, and the peculiarities of their use in the developed countries of the world were investigated. It has been proven that activation of the mechanism of issuing “green” bonds in Ukraine for the purpose of post-war recovery will play a significant role, as it creates a multiplier effect, improves investment attractiveness, business climate, and will also contribute to the implementation of the concept of sustainable development.

Key words: “green” finance, sustainable development, “green” bonds, “green” loans, “green” shareholding, “green” funds.

Вступ.

Економічне зростання в умовах глобальної конкуренції призвело до великих екологічних ризиків. За останні роки стало очевидно, що кліматична криза та шляхи її вирішення є значущою світовою проблемою. Кліматична криза потребує швидких та ефективних рішень, основною з яких є стратегія декарбонізації, тобто скорочення викидів парникових газів. Однак, перехід до «декарбонізованої» економіки потребує значного фінансування. Одним з інноваційних напрямів залучення фінансових ресурси для екологічно стійкого розвитку та відновлення екосистеми є «зелені» фінанси.

Основний текст.

У сучасній науковій літературі досі немає єдиного підходу до визначення «зелених» фінансів. Тому, на нашу думку, доцільно використовувати трактування цієї категорії, сформульоване фахівцями міжнародних економічних та фінансових організацій.

Так, у розумінні Міжнародного валютного фонду «зеленими» вважаються інвестиції, кінцевим результатом яких є зменшення викидів парникових газів та забруднюючих речовин у повітря, без істотного скорочення рівня виробництва та споживання неенергетичних товарів [1]. Організація економічного

співробітництва та розвитку (ОЕСР) «зелені» інвестиції трактує як вкладення у підприємства, проекти та фінансові інструменти, переважно сектору відновлюваної енергетики, які сприяють зниженню рівня викидів вуглецю, пом'якшенню змін клімату та поширенню екологічних технологій [2]. У 2016 р. було запропоноване визначення «зелених» фінансів робочою групою G20 з (GFSG), у рамках якого вони розглядаються як інвестування, що забезпечує вигоди для навколишнього середовища у широкому контексті екологічно стійкого розвитку [3].

У контексті стійкого економічного зростання «зелене» фінансування має бути спрямоване на збільшення зростання доходів та зайнятості при одночасному скороченні забруднення навколишнього середовища та підвищенні ефективності використання енергії та ресурсів.

Світова практика свідчить, що використовується велика кількість інструментів «зеленого» фінансування. До базових інструментів «зелених» фінансів відноситься: «зелені» облігації, «зелені» кредити, «зелене» акціонування, «зелені» фонди (ETF), а також «зелені» податки.

Одним із перспективних інструментів боргового фінансування розвитку низьковуглецевих технологій та зниження кліматичних ризиків в економіці є «зелені» облігації. Перші «зелені» облігації були випущені Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) в 2007 р. під назвою Climate Awareness Bonds (бонди кліматичного спрямування) і призначались для фінансування проектів у галузі альтернативних джерел енергії та підвищення енергоефективності. У 2008 р. Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), що входив у групу Світового банку, випустив облігації, які безпосередньо були марковані як «зелені» (Green Bonds)

У випуску «зелених» облігацій лідирують США, Китай та Франція – частка їхнього облігаційного випуску у загальній світовій статистиці становить понад 47%. У 2021 році глобальний рівень емісії сягнув понад 520 мільярдів доларів, що на 75% більше, ніж у 2020 році. Загальний сукупний ринок «зелених» облігацій оцінюється у понад 1,8 трильйона доларів [4]. Європейські країни разом наразі займають лідерство за обсягом ринку «зелених» облігацій (торгують майже половиною світових облігацій). Ключові проекти, на які витрачаються кошти від «зелених» облігацій, пов'язані зі стійкою енергетикою та будівлями; значний обсяг фінансування також спрямований на проекти підвищення ефективності транспорту [5].

Наступним інструментом залучення фінансування саме для підтримки сталих проектів є «зелені» кредити, які є альтернативою «зеленим» облігаціям. «Зелені» кредити можуть забезпечуватися заставою та надаватися на кредитування будівництва енергоефективного житла, проектного кредитування, лізинг і видачу в борг обладнання для «зелених» проектів. За останні чотири роки обсяг видачі «зелених» кредитів у світі зріс з 342 мільйонів доларів до понад 78 мільярдів доларів, що є майже 200-кратним збільшенням. Європейські позичальники відповідають за майже половину кредитів, які були забезпечені італійською EnelSpA та бельгійською Interbrew-Simba.

«Зелене» акціонерне фінансування – випуск акцій, кошти від розміщення,

яких призначені для фінансування «зелених» проектів. Цей механізм передбачає купівлю акцій у компаній, які роблять внесок у сталий розвиток прямо (через впровадження «зелених» проектів) або опосередковано (через прийняття відповідальних практик у своїх системах). У вересні 2016 р. Люксембурзька фондова біржа вперше в світі представила торгову платформу для «зелених» фінансових інструментів під назвою Люксембурзька «зелена» біржа (Luxembourg Green Exchange). Емітенти, що розміщують цінні папери на цьому майданчику, направляють 100% отриманих коштів на фінансування «зелених» проектів. При подачі заявки емітент повинен обґрунтувати екологічність емітованого цінного паперу.

Все більшої популярності у світі набувають «зелені» фонди (Exchange-Traded Fund, ETF). «Зелені» фонди включають венчурні та пайові інвестиційні фонди, які допомагають робити впливові інвестиції та диверсифікувати ризики. Лише за шість місяців 2021 року 16 зелених ETF показали кращі показники, ніж S&P 500, зростаючи зі швидкістю з 11% до 29,3%, тоді як індекс S&P 500 збільшився на 10,8%. Прикладами найприбутковішими зелених фондів (ETF), інвестиції яких пов'язані з енергетикою є iShares Global Clean Energy ETF (ICLN), Invesco WilderHill Clean Energy ETF (PBW), ALPS Clean Energy ETF (ACES) та інші.

Ще одним інструментом є гранти, які передбачають фінансування «без витрат» для розробника проекту. Цей механізм є найбільш привабливим для грантоотримувачів, оскільки не передбачає передачі права власності (як у випадку з акціями) чи фінансових зобов'язань (як у випадку з кредитом). Замість прямих дивідендів інвестор отримує вигоду від покращення власного іміджу як фасилітатора екологічних ініціатив.

Одним із провідних «зелених» грантодавців у світі є Глобальний екологічний фонд (ГЕФ). З моменту створення ГЕФ надав понад 20,5 мільярдів доларів у вигляді грантів та співфінансування для понад 4800 проектів у 170 країнах. Допоміжними фондами GEF є Фонд найменш розвинених країн, Спеціальний фонд зі зміни клімату та Фонд адаптації. Ці кошти надають гранти та технічну підтримку проектам, спрямованим на полегшення доступу до природних ресурсів та електроенергії, а також на пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптацію до них. ГЕФ фінансується 39 країнами-донорами [4].

Міжнародний та європейський досвід впровадження стимулюючих механізмів розвитку «зеленої» економіки свідчить про використання урядами низки бюджетно-податкових інструментів, зокрема таких: «зелені» тарифи, податок на CO₂, екологічні податки.

Що стосується України, то вона однією з перших ратифікувала Паризьку Угоду та приєдналась до програми EU4Climate, що допомагає урядам впроваджувати ефективну кліматичну політику. У той же час було встановлено цілі щодо скорочення викидів CO₂ на 42% порівняно з 1990 роком до 2030 року, забезпеченні 50% потреб країни в електроенергії атомною енергетикою, 25% – відновлюваними джерелами та 13% – гідроенергетикою [5]. Але повномасштабне російське вторгнення в Україну створили серйозні економічні проблеми та спричинило руйнування критичної енергетичної інфраструктури.

Тому повоєнне відновлення України значною мірою залежить від майбутнього енергетичного сектору країни. «Зелений» енергетичний перехід має стати ключовим у формуванні нової економіки України і для того, щоб профінансувати всі кроки з декарбонізації, уряд має розвинути абсолютно нову сферу в Україні – ринок «зелених» фінансів.

Вважаємо, що завдяки активізації урядом механізму випуску «зелених» облігацій відповідно до Дорожньої Карти «зелених» облігацій та оновленому законодавству сектор стане все більш прозорим і безризиковим, а очікувані потоки прямих іноземних інвестицій у повоєнний час відновлення будуть збільшуватися. Випуск «зелених» облігацій відіграватиме значну роль, оскільки створює мультиплікаційний ефект, покращує інвестиційну привабливість, діловий клімат, а також конкурентоспроможність країни.

Висновки.

Таким чином, ключову роль у реалізації концепції сталого розвитку відіграє розвинений фінансовий сектор з широким набором «зелених» фінансових інструментів, що сприяють активізації інвестиційних процесів, екологізації бізнесу.

Література:

1. Eyraud L., Wane A., Zhang C., Clements B. Who's Going Green and Why? Trends and Determinants of Green Investment. IMF Working Paper, WP/11/296, URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp11296.pdf>.
2. Croce R. D., Kaminker Ch., Stewart F. The Role of Pension Funds in Financing Green Growth Initiatives. – OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, №10, p.11. URL: <http://www.oecd.org/finance/private-pensions/49016671.pdf>.
3. Kazlauskiene, A. Draksaite, L. Melnyk. Green Investment Financing Alternatives. – Proceedings of the 2017 International Conference “Economic Science for Rural Development”, №46, Jelgava, LLU ESAF, 27-28 April 2017, pp.250-257. URL: http://lufb.llu.lv/conference/economic_science_rural/2017/Latvia_ESRD_46_2017-250-257.pdf.
4. Механізми фінансування «зеленого» переходу України. URL: <https://ukrsf.org/green-finance-ua/>
5. Синергія екології та фінансів: Як «зелені» фінтех підкорюють світ і допомагають планеті. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/sinergiya-ekologi%D1%97-ta-finansiv-yak-zeleni-fintex-pidkoryuyut-svit-i-dopomagayut-planeti.html>
6. Про схвалення Концепції запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2022-%D1%80#Text>.

Стаття відправлена: 19.01.2024 р.

© Шевченко О.М.